

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa, laiksi elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä eräiksi näihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa. Suomen keskusviranomaisena olisi oikeusministeriö. Ulkoasiainministeriöllä nykyisin olevat keskusviranomaisen tehtävät siirtyisivät oikeusministeriölle. Se huolehtisi myös elatusvelvoitteita koskevassa neuvoston asetuksessa säädetyistä keskusviranomaisen tehtävistä. Laissa olisi säännöksiä myös oikeusavusta keskusviranomaisen tai sen valtuuttaman henkilön edustaessa hakijaa sekä keskusviranomaisen oikeudesta saada tehtävien sä hoitamiseksi tarvittavia tietoja ja virkaapua.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisesta. Laissa annettaisiin asetuksen

soveltamisen edellyttämät kansalliset säännökset muun muassa toimivaltaisista tuomioistuimista asetuksessa tarkoitetuissa asioissa.

Näiden lisäksi ehdotetaan neuvoston asetuksesta johtuvia seurannaismuutoksia avioliittolakiin, lapsen elatuksesta annettuun lakiin ja ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista ehdotetaan kumottavaksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 18 päivänä kesäkuuta 2011. Laki Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2011.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja sääntelyn tarve

1.1 Nykytila

Suomi on osapuolena lukuisissa kansainvälisissä järjestelyissä, jotka koskevat valtakunnan rajat ylittävää elatusapujen perintää. Näitä ovat:

- Vuoden 1958 Haagin sopimus lasten elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 42/1967);

- Pohjoismaiden kesken tehty sopimus elatusapujen perimisestä pakkotoimin (SopS 8/1963);

- Vuoden 1973 Haagin sopimus elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (SopS 35/1983);

- Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (Bryssel I –asetus);

- Yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla (Luganon sopimus; SopS 44/1993);

- Suomen ja Kanadan Ontarion osavaltion välillä voimassa oleva vastavuoroisuusjärjestely (SopS 33/1990);

- Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välillä voimassa oleva vastavuoroisuusjärjestely (SopS 57/1996) sekä

- Suomen hallituksen ja Amerikan yhdysvaltain hallituksen välinen sopimus elatusvelvollisuuden täytäntöönpanosta (SopS 74/2007).

Lisäksi Suomi tunnustaa ja panee täytäntöön ulkomailla elatusavusta annettuja päätöksiä oman lainsäädäntönsä pohjalta ilman, että tähän on kansainvälistä velvoitetta. Ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 1 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää, että myös muussa kuin Haagin 1973 sopimuksessa osapuolena olevassa valtiossa annettu elatusapua koskeva päätös on voimassa ja pantava Suomessa täytäntöön mainitun lain mukaisesti. Tällainen asetus on annettu vuonna 1989 (832/1989).

Kansainvälisestä yhteistoiminnasta ja virka-avusta elatusapujen perimiseksi vieraasta valtiosta määrätään New Yorkissa 1956 tehdystä yleissopimuksessa (*New Yorkin sopimus*; SopS 37/1962). Sen mukaan kukin sopimusvaltio on velvollinen asettamaan yhden tai useamman toimielimen välittämään vieraaseen valtioon meneviä tai sieltä tulevia elatusavun perintää koskevia hakemuksia. Suomessa nämä keskusviranomaisen tehtävät on uskottu ulkoasiainministeriölle. Asiasta säädetään ulkoasiainministeriön tehtävistä elatusapujen perinnästä annetussa asetuksessa (831/1989). Sen mukaan ulkoasiainministeriö toimii samoin välittävänä ja vastaanottavana elimenä, kun elatusapujen perintä perustuu muuhun kuin New Yorkin sopimukseen tai kun elatusapujen perinnässä noudetaan vastavuoroisuutta. Lisäksi ulkoasiainministeriö voi harkintansa mukaan toimia välittävänä ja vastaanottavana elimenä muissakin kuin edellä mainituissa tapauksissa. Keskusviranomaista koskevia määräyksiä on myös Suomen hallituksen ja Amerikan yhdysvaltain hallituksen välisessä sopimuksessa elatusvelvollisuuden täytäntöönpanosta. Sen 3 artiklan mukaan Suomen keskusviranomaisen on ulkoasiainministeriö.

Neuvoston asetus (EY) N:o 4/2009 toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa (jäljempänä *neuvoston asetus elatusvelvoitteista*, *neuvoston asetus* tai *asetus*) tuli voimaan 30.1.2009. Asetuksen soveltaminen alkaa 18.6.2011. Eräiden artiklojen osalta asetuksen soveltaminen alkaa kuitenkin jo 18.9.2010. Viimeksi mainitut artiklat koskevat lähinnä jäsenvaltioiden ilmoituksia komissiolle ja asetuksen liitteitä.

Asetusta sovelletaan elatusvelvoitteisiin, jotka johtuvat perhe-, sukulaisuus-, avio- tai lankoussuhteesta. Asetuksessa on säännöksiä toimivallasta, päätösten tunnustamisesta, täytäntöönpanokelpoisuudesta ja täytäntöönpanosta, oikeuden saatavuudesta, sovinnoista ja virallisista asiakirjoista sekä keskusviranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Keskusviranomaisten yhteistyötä koskevat asetuksen säännökset ovat yksityiskohtaisempia kuin edellä mainitussa New Yorkin yleissopimuksessa. Keskusviranomaisen tehtävät jaetaan asetuksessa yleisiin ja erityisiin tehtäviin. Yleisiä tehtäviä ovat keskusviranomaisten keskinäinen yhteistyö, erityisesti tietojen vaihtaminen asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja ratkaisujen etsiminen asetuksen soveltamisessa ilmeneviin ongelmiin. Keskusviranomaisen tulee myös edistää kotivaltionsa toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä asetuksen piiriin kuuluvissa kysymyksissä (50 artikla).

Keskusviranomaisen erityisiä tehtäviä ovat asetuksessa tarkoitettujen hakemusten toimitaminen edelleen toiseen jäsenvaltioon ja hakemusten vastaanottaminen toisesta jäsenvaltiosta sekä hakemuksiin liittyvien menettelyjen vireillepano tai vireillepanon helpottaminen (51 artikla). Elatusavun perintää pyytävä voi asetuksen mukaan tehdä hakemuksia päätöksen tunnustamiseksi ja julistamiseksi täytäntöönpanokelpoiseksi sekä päätöksen täytäntöönpanemiseksi. Hän voi eräissä tapauksissa pyytää myös elatusavun vahvistamista ja vanhemmuuden vahvistamista sekä elatusavusta tehdyn päätöksen muuttamista (56 artiklan 1 kohta). Keskusviranomaisen palvelut ovat myös elatusvelvollisen käytettävissä. Elatusvelvollinen voi tehdä hakemuksen elatusavusta tehdyn päätöksen muuttamiseksi sekä sellaisen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamiseksi, joka johtaa aikaisemman päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseen tai rajoittamiseen kohdevaltiossa.

Elatusvelvoitteisiin sovellettavan lain osalta asetuksessa viitataan Haagissa 23.11.2007 tehtyyn pöytäkirjaan (*Haagin pöytäkirja* tai *vuoden 2007 Haagin pöytäkirja*). Asetuksen mukaan sovellettava laki määräytyy Haagin pöytäkirjan mukaisesti niissä jäsenvaltioissa, joita pöytäkirja sitoo. Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa on tehty päätös yhteisön sitoutumisesta pöytäkirjaan. Irlanti, Yhdistynyt kuningaskunta ja Tanska eivät osallistuneet tämän päätöksen tekemiseen eivätkä tule päätökseen sidotuiksi. Muiden jäsenvaltioiden välisessä suhteessa pöytäkirjaa on tarkoitus soveltaa siitä alkaen, kun asetuksen soveltaminen alkaa.

1.2 Sääntelyn tarve

Asetuksen soveltaminen edellyttää kansallisia toimenpiteitä. On muun muassa säädettävä siitä, mikä on Suomen keskusviranomaisen ja miten se toimii yhteistyössä muiden Suomen viranomaisten kanssa. Säännöksiä tarvitaan myös siitä, mikä tuomioistuin vahvistaa, onko toisessa jäsenvaltiossa elatusavusta annettu päätös täytäntöönpanokelpoinen Suomessa ja, mikä tuomioistuin on toimivaltainen toimittamaan asetuksen 19 artiklassa tarkoitettua uudelleentarkastelua.

Haagin pöytäkirjan sovellettavaa lakia koskevat määräykset ovat universaalisesti sovellettavia. Kansallisia lainvalintasääntöjä elatukseen sovellettavasta laista ei voida enää soveltaa pöytäkirjan tultua kansainvälisesti voimaan. Oikeusjärjestyksen selkeyden vuoksi mainitut kansalliset säännökset on tarpeen kumota.

Tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista toteuttaa myös keskusviranomaistehtävien siirto ulkoasiainministeriöstä oikeusministeriöön. Elatusapujen kansainväliseen perintään liittyvät tehtävät eivät kuulu ulkoasiainministeriön ydintehtäviin. Ulkoasiainministeriöllä ei ole muita keskusviranomaistehtäviä, jotka tukisivat erikoisasiantuntemusta vaativaa elatusapujen kansainvälistä perintää. Oikeusministeriö toimii sitä vastoin jo nyt monissa yhteisön säädöksissä ja Haagin yleissopimuksissa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Nämä tehtävät tukevat toinen toisiaan. Myös lainsäädäntövastuu elatusapua koskevissa asioissa kuuluu oikeusministeriölle. Sen vuoksi on perusteltua, että neuvoston asetuksessa säädetyt keskusviranomaistehtävät uskotaan oikeusministeriölle ja että ulkoasiainministeriössä nykyisin hoidettavat keskusviranomaistehtävät siirtyvät sinne.

Suomea sitovat kansainväliset asiakirjat eivät edellytä sitä, että sama viranomaisen suorittaa kaikki keskusviranomaisen tehtävät. Neuvoston asetuksen 51 artiklan 3 kohdan mukaan keskusviranomaisen tehtäviä voidaan uskoa jäsenvaltion julkisyhteisöille tai jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten valvonnassa toimiville elimille. Myös New Yorkin sopimus mahdollistaa sen, että välittävinä ja vastaanottavina toimieliminä ovat

eri tahot tai että tällaisia toimielimiä on yhtä useampia.

Kun lapsen elatusapua peritään vieraasta valtiosta, hakijana on useimmiten Kansaneläkelaitos, jolle oikeus elatusavun perintään on siirtynyt elatustukilain (508/2008) 19 §:n 2 momentin nojalla sen myönnettyä lapselle elatustukea. Perintä tapahtuu nykyisin niin, että Kansaneläkelaitos toimittaa tarvittavat asiakirjat ulkoasiainministeriöön edelleen kohdevaltioon lähetettäväksi. Kun neuvoston asetusta aletaan soveltaa, elatusapujen perintä EU-maiden välillä yksinkertaistuu, sillä asetusta sisältää vakiolomakkeet ja yhdenmukaistaa perintämenettelyä jäsenvaltioissa. Oikeusministeriön käyttäminen asiakirjojen välittämiseen olisi näissä tapauksissa tarpeetonta työtä aiheuttava välivaihe. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista, että Kansaneläkelaitos asetusta sovellettaessa toimittaa perintäasiakirjat suoraan toisen jäsenvaltion keskusviranomaiselle. Muut tehtävät, joita keskusviranomaisella on asetuksen nojalla, kuuluisivat sitä vastoin oikeusministeriölle.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Laki Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa

1 §. Lain soveltamisala. Pykälässä osoitetaan lain soveltamisala. Laissa säädettäisiin Suomen keskusviranomaisesta elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa ja keskusviranomaisen oikeudesta saada virkaapua tehtävänsä hoitamiseksi. Laissa säädettäisiin myös oikeudesta oikeusapuun eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa.

2 §. Suomen keskusviranomainen. Suomi on osapuolena useissa kansainvälisissä järjestelyissä, joissa edellytetään, että keskusviranomainen tai vastaava toimitellaan auttaa elatukseen oikeutettua elatusavun kansainvälisessä perinnässä. Näiden järjestelyjen perusajatuksena on, että elatukseen oikeutetun ei tarvitse itse huolehtia siitä, että elatusapu vahvistetaan tai että elatusapua koskeva päätös pannaan täytäntöön järjestelyn osapuolena olevassa vieraassa valtiossa. Elatukseen oikeutettu voi osoittaa tätä koskevan pyynnön

sen valtion keskusviranomaiselle, missä hän asuu. Keskusviranomainen välittää puolestaan pyynnön kohdevaltion keskusviranomaiselle, joka huolehtii tuossa valtiossa tarvittavista toimenpiteistä.

Voimassa olevista kansainvälisistä järjestelyistä useimmiten tulee sovellettavaksi elatusavun perimisestä ulkomailla New Yorkissa 20 päivänä kesäkuuta 1956 tehty yleissopimus. Sen 2 artiklassa edellytettynä välittävänä ja vastaanottavana toimitelimenä toimii ulkoasiainministeriö. Se on Suomen keskusviranomainen myös Suomen hallituksen ja Amerikan yhdysvaltain hallituksen välillä elatusvelvollisuuden täytäntöönpanosta tehdyn yleissopimuksen 3 artiklan mukaan. Ulkoasiainministeriö on välittävänä ja vastaanottavana elimenä myös Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen sekä Suomen ja Ontarion osavaltion välillä noudatettavissa vastavuoroisuusjärjestelyissä.

Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentin mukaan nämä tehtävät siirtyisivät oikeusministeriölle. Oikeusministeriöstä tulisi myös elatusvelvoitteita koskevassa neuvoston asetuksessa tarkoitettu keskusviranomainen. Keskusviranomaisen tehtävien siirtoa oikeusministeriöön on perusteltu edellä kohdassa ”Nykytila ja sääntelyn tarve”.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeusministeriö voisi harkintansa mukaan toimia välittävänä ja vastaanottavana elimenä tai tarjota muuta apua elatusavun perimiseksi tai vahvistamiseksi muissakin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Säännös vastaa sitä, mikä nykyisin on voimassa ulkoasiainministeriöön nähden ulkoasiainministeriön tehtävistä elatusapujen perinnässä annetun asetuksen mukaan. Säännöksen soveltaminen on ollut melko harvinaista, mutta sen avulla on kuitenkin voitu joissakin tapauksissa auttaa sellaista elatukseen oikeutettua, joka asuu edellä mainittujen kansainvälisten järjestelyjen ulkopuolella olevassa valtiossa. Säännös on sen vuoksi tarpeen säilyttää. Koska avun antaminen ei näissä tapauksissa perustu kansainväliseen velvoitteeseen, oikeusministeriö harkitsisi muun muassa käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen, voidaanko apua antaa ja millä tavoin.

3 §. Keskusviranomaisen oikeus virkaapuun. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi

keskusviranomaisen oikeudesta saada virka-apua hoitaessaan 2 §:ssä säädettyjä tehtäviä. Tässä pykälässä tarkoitettu virka-apu voi olla joko viranomaisella olevien tietojen luovuttamista keskusviranomaiselle tai keskusviranomaisen pyytämien toimenpiteiden suorittamista. Käytetty sanamuoto osoittaa, että oikeus virka-apuun on olemassa vain, jos pyyntö perustuu keskusviranomaiselle säädettyyn tehtävään. Tiedot olisi luovutettava sen estämättä, mitä salassapidosta säädetään.

Pykälän 1 kohdan mukaan valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisilta voitaisiin pyytää virka-apua henkilön olosuhteiden ja sovinollisen ratkaisun mahdollisuuksien selvittämiseksi. Tällaista apua saatetaan tarvita esimerkiksi silloin, kun vieraasta valtiosta tulee pyyntö elatusavun perimiseksi tai elatusapua koskevan päätöksen saamiseksi. Keskusviranomainen voisi tällöin pyytää kunnan sosiaaliviranomaisia selvittämään, onko elatusvelvollinen valmis tekemään elatusavusta sopimuksen tai aloittamaan elatusavun maksamisen aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaisesti. Tietoa elatusvelvollisen olosuhteista tarvitaan puolestaan esimerkiksi silloin, kun vieraasta valtiosta on tullut kysely, jolla pyritään selvittämään, onko elatusvelvollisen taloudellinen tilanne sellainen, että hakemus elatusavun perimiseksi tai elatusavun päätöksen saamiseksi kannattaa esittää.

Pykälän 2 kohdan mukaan keskusviranomaisella on oikeus saada virka-apua poliisiviranomaiselta henkilön olinpaikan selvittämiseksi. Tällaista virka-apua saatetaan tarvita erityisesti tilanteissa, joissa ei varmuudella tiedetä, onko elatusvelvollinen tai elatukseen oikeutettu Suomessa. Tietoa tarvitaan muun muassa sen arvioimiseksi, onko hakemus elatusavun perimiseksi tai elatusavusta tehdyn päätöksen muuttamiseksi syytä lähettää Suomeen. Käytännössä tällaista virka-apua tarvittaneen vain harvoin, sillä keskusviranomainen voi useimmissa tapauksissa selvittää asian väestötietojärjestelmän avulla.

Pykälän 3 kohdan mukaan keskusviranomaisella olisi oikeus saada virka-apua valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisilta ja veroviranomaisilta henkilön tulojen ja varallisuuden selvittämiseksi sekä hänen työnantajansa tai hänen eläkkeensä maksajan yk-

silöimiseksi. Tällaiseen virka-apuun keskusviranomaisella olisi oikeus sen hoitaessa elatusavun perintään liittyvää keskusviranomaisen tehtävää. Tarve tuloja tai varallisuutta koskevan tiedon saamiseen, voi erityisesti syntyä silloin, kun toisen valtion keskusviranomainen on pyytänyt Suomen keskusviranomaiselta elatusvelvollisen tulojen tai varallisuuden selvittämistä voidakseen arvioida, kannattaako perintää koskeva hakemus lähettää Suomeen.

Elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen 61 artiklassa asetetaan keskusviranomaiselle velvollisuus käyttää kaikki asianmukaiset ja kohtuulliset keinot saadakseen tiedot, jotka kussakin tapauksessa ovat tarpeen elatusapua koskevan päätöksen saamisen, muuttamisen, tunnustamisen, täytäntöönpanokelpoisuuden toteamisen tai täytäntöönpanon helpottamiseksi. Tällaisia tietoja ovat 61 artiklan 2 kohdan mukaan velallisen tai velkojan osoite, velallisen tulot, velallisen työnantajan ja/tai velallisen pankkitilien yksilöinti ja velallisen varallisuus. Velallisen varallisuutta koskevia tietoja voidaan kuitenkin pyytää vain, jos muut edellä mainitut tiedot ovat riittämättömiä päätöksen täytäntöönpanon mahdollistamiseksi. Asetuksen 61 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä viranomaiset, jotka voivat toimittaa keskusviranomaiselle edellä tarkoitettut tiedot. Nämä viranomaiset osoitetaisiin tässä pykälässä.

4 §. Oikeusapu ja vapautus täytäntöönpanokuluista. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin oikeusavusta hakijalle, jota keskusviranomainen tai keskusviranomaisen valtuuttama henkilö edustaa. Momentin 1 kohdan mukaan tällainen hakija saisi sen estämättä, mitä oikeusavusta on muutoin säädetty, korvauksetta oikeusapua asiassa, joka koskee sen vahvistamista, että vieraassa valtiossa elatusavusta annettu päätös tunnustetaan tai pannaan täytäntöön Suomessa. Oikeusapu myönnettäisiin siten hiukan laajemmin kuin mihin Suomi on kansainvälisesti velvollinen. Neuvoston asetus elatusvelvoitteista edellyttää, että oikeusapu myönnetään suoraan lain nojalla maksuttomasti vain alle 21-vuotiaiden lasten elatusapujen osalta. Ehdotettu sääntely on kuitenkin tarpeen, koska sillä vältetään suuri määrä hallinnollista työtä, joka muuten

aiheutuisi oikeusavun edellytysten täyttymistä koskevien asiakirjojen hankkimisesta ja maksujen perimisestä vieraasta valtiosta. Säännös turvaa myös sitä, etteivät elatusapujen perinnällä saadut varat mene oikeudenkäynnin kustannuksiin. Se vastaa myös nykyisin noudatettua käytäntöä.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan oikeusapu myönnettäisiin edellä selostetuin tavoin myös isyyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asiassa, joka koskee lapsen elatusavun vahvistamista. Lapsen elatusavun muuttamista koskevassa asiassa oikeusapu myönnettäisiin momentin 4 kohdan mukaan sanotuin tavoin, jos hakijana on lapsi tai hänen edustajansa. Edellytyksenä olisi näissä tapauksissa, että lapsi on alle 21-vuotias. Suomi on tähän velvollinen elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen nojalla. Oikeusapu myönnettäisiin kuitenkin siitä riippumatta, kuuluuko tapaus asetuksen alaan.

Pykälän 3 momentin mukaan hakija, jota keskusviranomaisen tai keskusviranomaisen määräämä henkilö edustaa 2 §:ssä säädetyn tehtävän nojalla elatusapua koskevan päätöksen täytäntöönpanossa, on vapautettu täytäntöönpanokuluista. Elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen mukaan Suomi on velvollinen myöntämään vapautuksen asetuksen 46 artiklassa tarkoitettujen lasten osalta sekä asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaan niiden hakijoiden osalta, jotka ovat alkuperävaltiossa saaneet täydellistä tai osittaista oikeusapua. Säännöstä sovellettaisiin kuitenkin myös niissä tilanteissa, joissa vapautukseen ei ole kansainvälisoikeudellista velvollisuutta. Neuvoston asetuksen mukaan vapautus koskee myös ulosottomaksuja. Tästä ei kuitenkaan ole tarpeen säätää, koska ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) 5 §:n mukaan elatusavun täytäntöönpanosta ei peritä ulosottomaksua.

5 §. Asiakirjojen kääntäminen vieraalle kielelle. Ehdotettu säännös koskee tilannetta, jossa Suomen keskusviranomaista pyydetään tehtävänsä nojalla toimittamaan hakemus vieraaseen valtioon. Jos asiakirjasta tarvitaan Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen mukaan käännös, oikeusministeriö vastaisi käännöksen hankkimisesta. Siinä tapauksessa, että hakijana on Kansaneläkelaitos, se vastaisi kuitenkin käännöksen hankkimisesta.

Vastuu käännöksen hankkimisesta sisältää myös vastuun siitä aiheutuvista kustannuksista.

Se, missä laajuudessa asiakirjoja on tarpeen kääntää, riippuu paitsi vastaanottavan valtion suhtautumisesta, myös siitä, minkä kansainvälisen asiakirjan puitteissa toimitaan. Toimittaessa elatusapuvetoitteita koskevan neuvoston asetuksen nojalla, ei elatusavusta annettua päätöstä yleensä ole tarpeen kääntää. Toisaalta asetuksessa asetetaan vaatimuksia käännöksen suorittavalle henkilölle. Asetuksen 20 artiklan 3 kohdan, 28 artiklan 3 kohdan, 29 artiklan 2 kohdan ja 40 artiklan 4 kohdan mukaan käännöksen on oltava sellaisen henkilön tekemä, jolla on kelpoisuus käännösten tekemiseen jossakin jäsenvaltiossa.

6 §. Lain toissijaisuus. Tätä lakia sovellettaisiin ainoastaan, jollei Suomen kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu. Ehdotetut säännökset on laadittu niin, että niiden mukaan toimiminen tavallisesti täyttää Suomen kansainväliset velvoitteet. Tästä voi kuitenkin olla poikkeuksia. Suomen hallituksen ja Amerikan yhdysvaltain hallituksen välillä elatusvelvollisuuden täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen mukaan palvelut on myönnettävä maksuttomasti myös puolison elatusavun vahvistamista koskevassa asiassa, jos puolisoilla on alaikäisiä lapsia. Myös vastavuoroisuusjärjestelyissä maksuttomuus saattaa olla tässä laissa ehdotettua laajempi.

7 §. Voimaantulo. Pykälässä on tavanomaisen voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että keskusviranomaisen tehtävät siirtyisivät oikeusministeriölle vuoden 2011 alusta ja että laki tulisi silloin voimaan. Lain tullessa voimaan ulkoasiainministeriössä vireillä olevat keskusviranomaisen tehtäviin kuuluvat asiat siirtyisivät oikeusministeriölle.

2.2 Laki elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälään on otettu lain soveltamisalaa koskeva säännös. siitä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisesta Suomessa. Tätä lakia sovelletaan silloin, kun asia ratkaistaan mainitun asetuksen säännösten nojalla.

2 §. Kansaneläkelaitoksen perintävaltuus. Asetuksen 51 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat uskoa 51 artiklassa tarkoitettuja keskusviranomaiselle kuuluvia tehtäviä julkisyhteisöille tai muille jäsenvaltion viranomaisten valvonnassa toimiville elimille. Edellä kohdassa ”Sääntelyn tarve” mainituista syistä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos asetusta sovellettaessa huolehtisi elatusavun perinnästä silloin, kun oikeus elatusavun perimiseen on siirtynyt sille elatusukilain 19 §:n nojalla. Kysymys on tilanteista, joissa Kansaneläkelaitos on myöntänyt lapselle elatustukea elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella.

Jos oikeus elatusavun perimiseen ei ole siirtynyt Kansaneläkelaitokselle, elatusavun perinnästä huolehtisi oikeusministeriö, joka ensimmäisen lakiehdotuksen 2 §:n mukaan on asetuksessa tarkoitettu keskusviranomaisena. Oikeusministeriö huolehtisi elatusavun perinnästä myös silloin, kun oikeusministeriön asema keskusviranomaisena perustuu muuhun kansainväliseen järjestelyyn kuin asetukseen. Jos oikeus elatusavun perintään on viimeksi mainituissa tapauksissa siirtynyt elatusukilain nojalla Kansaneläkelaitokselle, Kansaneläkelaitos lähettää perintäasiakirjat oikeusministeriölle, joka välittää ne eteenpäin tarkistettuaan niiden olevan Suomen kansainvälisten velvoitteiden mukaiset.

Huolehtiessaan elatusavun perinnästä Kansaneläkelaitos voisi tehdä vastaanottavan jäsenvaltion keskusviranomaiselle hakemuksia päätöksen tunnustamisesta tai päätöksen tunnustamisesta ja julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi (56 artiklan 1 kohdan a alakohta) sekä päätöksen täytäntöönpanosta (56 artiklan 1 kohdan b alakohta). Pykälän 2 momentin mukaan Kansaneläkelaitos voisi lisäksi pyytää asetuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua erityistä toimenpidettä. Tällainen pyyntö voisi koskea elatusvelvollisen olinpaikan selvittämistä tai elatusvelvollisen tulojen ja varallisuuden selvittämistä sen arvioimiseksi, kannattaako elatusavun perintää koskeva pyyntö lähettää kohdevaltiioon.

Asetusehdotuksen 51 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle julkisyhteisön tai muun elimen nimeämisestä hoitamaan keskusviranomaiselle

kuuluvia tehtäviä samoin kuin sen yhteystiedot ja tehtävien laajuus. Kansaneläkelaitoksen tehtävien laajuus ilmoitettaisiin siten kuin edellä on esitetty.

3 §. Päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistava tuomioistu. Pykälän 1 momenttiin on otettu säännös siitä, mikä tuomioistuin tutkii asetuksen 27 artiklassa tarkoitetun, päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan asian. Mainittu artikla on asetuksen IV luvun 2 jaksossa, ja tulee siten sovellettavaksi vain, jos elatusapua koskeva päätös on annettu sellaisessa jäsenvaltiossa, jota vuoden 2007 Haagin pöytäkirja ei sido. Ehdotetun säännöksen mukaan asian tutkisi kärjäoikeus. Alueellisesti toimivaltainen kärjäoikeus osoitetaan artiklan 2 kohdassa, joten siitä ei ole tarpeen säätää.

Pykälän 2 momentti koskee asetuksen 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tilannetta, jossa kysymys päätöksen tunnustamisesta on sellaisenaan riidan kohteena ilman että vaaditaan päätöksen julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi. Tunnustamista koskevan hakemuksen tutkisi tässä tapauksessa kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä jollakin päätöksen osapuolella on asuinpaikka. Niissä harvinaisissa tapauksissa, joissa kenelläkään päätöksen osapuolella ei ole asuinpaikkaa Suomessa, mutta silti halutaan ratkaisu siitä, tunnustetaanko päätös Suomessa, asia tutkittaisiin Helsingin kärjäoikeudessa. Tämänkin säännös tulee sovellettavaksi vain silloin, kun päätös, jonka tunnustamisesta on kyse, on annettu sellaisessa jäsenvaltiossa, jota vuoden 2007 Haagin pöytäkirja ei sido.

Asetuksen 23 artiklan 3 kohdassa on säännös toimivallasta tutkia päätöksen tunnustamista koskeva asia silloin, kun toisen asian ratkaisu riippuu siitä, onko päätös tunnustettava. Asiasta ei siten ole tarpeen säätää.

4 §. Päätöksen uudelleentarkastelu. Pykälässä on säännös siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen toimittamaan asetuksen 19 artiklassa tarkoitetun uudelleentarkastelun. Oikeus pyytää uudelleentarkastelua on keino, jolla elatusapuasian vastaaja eli tavallisesti elatusvelvollinen voi pyrkiä saamaan elatusapua koskevan päätöksen mitättömäksi sillä perusteella, että kutsua oikeudenkäyntiin ei ollut annettu hänelle asianmukaisesti tie-

doksi tai että ylivoimainen este on estänyt häntä vastaamasta. Jos päätös on tehty Suomessa, elatusavusta on näissä tapauksissa tavallisesti annettu yksipuolinen tuomio.

Ehdotetun säännöksen mukaan pyyntö päätöksen uudelleentarkastelusta tutkittaisiin tuomioistuimessa, joka oli tehnyt lainvoimaisen päätöksen. Uudelleentarkastelu voidaan asiallisesti rinnastaa ylimääräiseen muutoksenhakuun. Tiedoksiantovirheen vuoksi päätös voidaan poistaa oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n nojalla ja menetetty määräaika voidaan laillisen esteen vuoksi palauttaa luvun 17 §:n nojalla. Tämän rinnasteisuuden vuoksi uudelleentarkastelussa olisi perusteltua noudattaa soveltuvin osin, mitä tuomiovirhekantelusta säädetään.

Ehdotetun pykälän mukaan uudelleentarkastelussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 3—5 ja 14 a §:ssä säädetään. Jos asian käsittelee käräjäoikeus, luvun 14 a §:n 3 momentin mukaisesti noudatettaisiin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään hakemusasian käsittelystä. Koska uudelleentarkastelun kohteena ollut päätös joko jää sellaisenaan voimaan tai se todetaan kokonaan mitättömäksi, asian osoittaminen uudelleen käsiteltäväksi 6 §:n mukaisesti tai päätöksen oikaiseminen 14 a §:n 2 momentin nojalla ei tulisi kysymykseen. Uudelleentarkastelupyynnön hyväksymisen ja hylkäämisen perusteista säädetään tyhjentävästi asetuksen 19 artiklassa.

Uudelleentarkastelupyynnön johdosta annettuun ratkaisuun voitaisiin hakea muutosta siten kuin tuomiovirhekantelusta annettuun ratkaisuun. Jos pyynnön tutkii ja ratkaisee käräjäoikeus, muutosta voitaisiin hakea ilman rajoituksia hovioikeudessa ja sen jälkeen korkeimmassa oikeudessa, jos se myöntää valituslupan. Jos hovioikeus ratkaisee uudelleentarkastelupyynnön ensimmäisenä asteenä, valittamista varten olisi pyydettävä korkeimmalta oikeudelta valituslupa.

5 §. Asiakirjojen kieli. Pykälän 1 momentissa on säännös, joka koskee päätöksestä asetuksen nojalla laaditun otteen kieltä. Tällainen ote tarvitaan asetuksen 20 artiklan 1 kohdan b alakohdan, 28 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 40 artiklan 2 kohdan mukaan yleensä päätöksen täytäntöönpanossa tai tunnustettuun päätökseen muutoin vedottaessa.

Ehdotetun säännöksen mukaan otteesta on toimitettava Suomen viranomaiselle käännös suomen, ruotsin tai englannin kielelle, jos ote on laadittu muulla kielellä kuin jollakin näistä kielistä. Siten Suomi hyväksyisi paitsi omilla virallisilla kielillään myös englanniksi täytetyn lomakkeen, jolle ote päätöksestä kirjoitetaan. Englanninkielisen lomakkeen hyväksymisestä ilmoitettaisiin komissiolle asetuksen 71 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisesti.

Suomen viranomainen voi asetuksen 20 artiklan 2 kohdan, 28 artiklan 2 kohdan tai 29 artiklan 2 kohdan mukaan eräissä tapauksissa vaatia, että päätöksestä toimitetaan sille käännös. Pykälässä ehdotetaan, että käännös voitaisiin tällöin toimittaa paitsi suomen- ja ruotsin- myös englanninkielisenä.

6 §. Todistus oikeusavun edellytysten täytymisestä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi toimivallasta antaa asetuksen 47 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu todistus. Mainitun kohdan mukaan osapuolella, joka on päätöksen alkuperäjäsenvaltiossa saanut maksuttoman menettelyn hallintoviranomaisessa, on oikeus tunnustamista, täytäntöönpanokelpoisuutta tai täytäntöönpanoa koskevassa asiassa saada oikeusapua artiklan 2 kohdan mukaisesti. Tämän edellytyksenä on kuitenkin, että osapuoli toimittaa alkuperävaltion toimivaltaisen viranomaisen laatiman asiakirjan, jolla todistetaan hänen täyttävän edellytykset saada oikeusapua korvauksetta tai omavastuusuutta vastaan. Pykälän mukaan todistuksen antaisi oikeusaputoimisto. Todistusta pyytävä voisi kääntyä minkä tahansa oikeusaputoimiston puoleen.

7 §. Voimaantulo. Laki tulisi voimaan 18 päivänä kesäkuuta 2011 eli samana päivänä kun asetuksen soveltaminen alkaa.

2.3 Avioliittolaki

50 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sopimus toiselle puolisolalle maksettavasta elatusavusta olisi esitettävä sen kunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, jossa puolisoilla tai toisella heistä on asuinpaikka. Toisin kuin nykyisessä säännöksessä toimivaltaista sosiaalilautakuntaa ei enää osoitettaisi kotipaikan käsitteen avulla. Muutos on tarpeen, jotta toimivallan

sääntely olisi yhdenmukainen neuvoston asetuksen 3 artiklan kanssa. Asetuksen 3 artiklassa osoitetaan paitsi se, mikä jäsenvaltio on toimivaltainen, myös se, mille tuomioistuimelle toimivalta jäsenvaltiossa kuuluu. Artiklan a ja b kohdissa toimivaltainen tuomioistuin osoitetaan asuinpaikan käsitteen avulla.

Asetuksen 3 artikla tulee koskemaan myös sosiaalilautakuntia, sillä hallintoviranomaiset rinnastetaan tietyn edellytyksin tuomioistuihin. Asiasta säädetään asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa. Sen mukaan ”tuomioistuimella” tarkoitetaan myös sellaisia jäsenvaltioiden hallintoviranomaisia, jotka täyttävät kohdassa säädetty edellytykset ja jotka asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä luettelaa liitteessä X. Suomen on tarkoitus pyytää, että sosiaalilautakunnat mainitaan tuossa liitteessä.

Asuinpaikalla tarkoitetaan kuntaa, jossa henkilö asuu ja jossa hänen elämänsä tärkeimmät kiinnkohdat ovat. Ehdotettu muutos ei käytännössä muuta toimivallan määrittymisen perusteita. Kysymys yhteisön säädöksessä esiintyvän käsitteen tulkinnasta kuuluu kuitenkin viime kädessä yhteisöjen tuomioistuimelle.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalilautakunta voisi vahvistaa 1 momentissa tarkoitettua sopimuksen eräissä tapauksissa silloinkin, kun kummallakaan puolisoilla ei ole Suomessa asuinpaikkaa. Sopimus voitaisiin näissä tapauksissa esittää vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle. Edellytyksenä olisi, että Suomen tuomioistuin on elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen 3 tai 6 artiklan mukaan toimivaltainen elatusta koskevassa asiassa. Ehdotettu toimivallan laajennus antaa mahdollisuuden muun muassa siihen, että suomalaiset aviopuolisot, joiden asuinpaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolella, sopivat toiselle maksettavasta elatusavusta täällä. Osapuolten omaan harkintaan luonnollisesti jää, onko elatusavun vahvistaminen täällä tarkoituksenmukaista. Tämä riippuu muun muassa siitä, tunnustaako sellainen valtio, jossa elatusvelvollisella on varallisuutta, tällaisen päätöksen.

Ei ole asianmukaista, että sosiaalilautakunta joutuisi arvioimaan sopimuksen kohtuulli-

suutta vieraan valtion lain nojalla. Sen vuoksi toimivallan edellytyksenä olisi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, että osapuolet ovat vuoden 2007 Haagin pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelletaan Suomen lakia.

Pykälän 3 ja 4 momentti vastaavat nykyisen pykälän 2 ja 3 momentin säännöksiä.

126 §. Pykälästä ehdotetaan poistettaviksi säännökset, jotka koskevat Suomen tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa puolison elatusta koskevissa asioissa. Ne korvattaisiin viittaamalla neuvoston asetukseen elatusvelvoitteista. Ehdotettu muutos johtuu siitä, että toimivallasta elatusvelvoitteita koskevissa asioissa säädetään tyhjentävästi mainitussa asetuksessa. Asiaa koskevia kansallisia säännöksiä ei sen vuoksi voida soveltaa sen jälkeen, kun asetuksen soveltaminen alkaa.

128 §. Pykälästä ehdotetaan poistettaviksi säännökset, jotka koskevat sovellettavaa lakia elatusta koskevassa asiassa. Elatukseen sovellettava laki osoitettaisiin viittaamalla vuoden 2007 Haagin pöytäkirjaan. Sen määräykset elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tulevat 2 artiklan mukaan sovellettaviksi universaalisesti, toisin sanoen myös silloin, kun pöytäkirjan määräykset johtavat sellaisen valtion lain soveltamiseen, joka ei ole osapuolena pöytäkirjassa. Asiaa koskevia kansallisia säännöksiä ei sen vuoksi voida soveltaa sen jälkeen, kun pöytäkirjaa aletaan soveltaa Euroopan unionissa.

2.4 Laki lapsen elatuksesta

8 §. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, minkä kunnan sosiaalilautakunnalle elatusavusta tehty sopimus on esitettävä vahvistettavaksi. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivaltainen sosiaalilautakunta ei enää määräytyisi lapsen edustajan kotipaikan mukaan, vaan toimivaltainen olisi sen kunnan sosiaalilautakunta, jossa lapsella on asuinpaikka. Asuinpaikalla tarkoitetaan kuntaa, jossa lapsi asuu ja jossa hänen elämänsä tärkeimmät kiinnkohdat ovat. Lapsen asuinpaikka on useimmiten sama kuin lapsen ja hänen edustajansa kotikunta, mutta asia voi olla toisin esimerkiksi silloin, kun lapsi on huostaanoton seurauksena ollut pitkäaikai-

sesti sijoitettuna sijaisperheeseen kotikuntansa ulkopuolelle.

Sosiaalilautakunnan toimivaltaa vahvistaa elatusavusta tehtyjä sopimuksia ehdotetaan lisäksi laajennettavaksi siten, että elatusvelvollisen asuinpaikan sosiaalilautakunta voisi vahvistaa sopimuksen, jos lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa. Nykyisin elatusapu on näissä tapauksissa voitu vahvistaa vain tuomioistuimessa. Tätä on pidettävä epäkohdana, sillä tuomioistuimeen turvautuminen on tarpeetonta tapauksissa, joissa elatusvelvollinen on halukas sopimaan asiasta.

Harkitessaan sopimuksen vahvistamista edellä mainituissa tilanteissa sosiaalilautakunta soveltaa Suomen lakia niissäkin tapauksissa, joihin liittyy jokin kansainvälinen ulottuvuus. Kun sopimus on esitetty lapsen asuinkunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, Suomen lain soveltaminen johtuu Haagin vuoden 2007 pöytäkirjan 3 artiklasta. Jos sopimus on saatettu elatusvelvollisen asuinkunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, Suomen laki tulee sovellettavaksi pöytäkirjan 4 artiklan 3 kappaleen nojalla.

Ehdotetut muutokset liittyvät neuvoston asetukseen elatusvelvoitteista. Niillä pyritään varmistamaan se, että sosiaalilautakunnan toimivaltaa koskeva sääntely on yhteensopiva asetuksen toimivaltasäännösten kanssa. Asiaa on selostettu avioliittolain 50 §:ää koskevan muutosehdotuksen perusteluissa. Sosiaalilautakunnan kelpoisuudesta vahvistaa sopimus, vaikka kummallakaan osapuolella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, säädettäisiin 8 a §:ssä.

8 a §. Pykälässä ehdotetaan, että sosiaalilautakunta voisi tietyin edellytyksin vahvistaa lapsen elatusavusta tehdyn sopimuksen, vaikka kummallakaan sopimuksen osapuolella ei ole Suomessa asuinpaikkaa. Ensimmäisenä edellytyksenä olisi, että Suomen tuomioistuin on elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen 3 tai 6 artiklan mukaan toimivalta voi perustua paitsi osapuolen asuinpaikkaan, myös siihen, että elatusta koskeva asia on liitännäinen sellaiseen henkilön oikeudellista asemaa tai vanhempainvastuuta koskevaan asiaan, jossa tuomioistuimella on toimivalta. Asetuksen 6 artiklassa annetaan puolestaan tietyin rajoituksin

mahdollisuus toimivallan käyttämiseen sillä perusteella, että kumpikin osapuoli on asianomaisen valtion kansalainen.

Toisena edellytyksenä toimivallan käyttämiselle olisi, että asian osapuolet ovat Haagin vuoden 2007 pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelletaan Suomen lakia. Sosiaalilautakunnan olisi varmistuttava tällaisen sopimuksen olemassaolosta ennen kuin se päättää, voidaanko sopimus vahvistaa. Tämä edellytys perustuu siihen, ettei ole asianmukaista vaatia, että sosiaalilautakunta harkitsee kysymyksen sopimuksen vahvistamisesta soveltamalla vieraan valtion lakia.

Ehdotettu toimivallan laajennus on tarpeen erityisesti sellaisten Suomen kansalaisten palvelemiseksi, jotka asuvat tilapäisesti Euroopan talousalueen ulkopuolella, mutta haluavat esimerkiksi Suomeen paluuta ajatellen vahvistaa elatusavun Suomessa. Ehdotettu toimivallan laajennus mahdollistaa myös sen, että sosiaalilautakunta, joka on toimivaltainen vahvistamaan sopimuksen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, voi samalla vahvistaa lapsen elatusta koskevan sopimuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan sopimus olisi esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle. Jos sopimus tehdään samanaikaisesti lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta tehtävän sopimuksen kanssa, sopimuksen vahvistamista olisi kuitenkin pyydettyä sen kunnan sosiaalilautakunnalta, joka on toimivaltainen vahvistamaan lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta tehdyn sopimuksen. Asiaa koskevat säännökset ovat lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 8 §:ssä.

2.5 Laki ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta

1 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 3 momentti, jonka mukaan neuvoston asetusta elatusvelvoitteista sovelletaan 1 ja 2 momentista poiketen ensisijaisena niiden valtioiden välisissä suhteissa, jotka asetuksen mukaan ovat jäsenvaltioita. Asia olisi näin ilman säännöstäkin yhteisön oikeuden ensisijaisuuden periaatteen ja asetuksen 69 artiklan 2 kohdan nojalla. Lainsäädännön selkeyden vuoksi on

kuitenkin perusteltua, että soveltamisjärjestys osoitetaan 3 momentissa.

2 §. Pykälässä osoitetaan nykyisin elatusapujen perintää koskevan pohjoismaisen sopimuksen ensisijaisuus puheena olevan lain säännöksiin nähden. Kun 1 §:ään lisätään viittaus neuvoston asetukseen elatusvelvoitteista, 2 §:ää on tarpeen muuttaa siten, että myös mainitun pohjoismaisen sopimuksen ja neuvoston asetuksen soveltamisjärjestys käy siitä ilmi. Tuo järjestys osoitetaan asetuksen 69 artiklan 3 kohdassa. Sen mukaan asetus ei estä pohjoismaisen sopimuksen soveltamista. Sen soveltaminen ei mainitun artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan kuitenkaan saa estää vastaajaa saamasta asetuksen 19 ja 21 artiklassa tarjottua suojaa. Vastaajalla on siten oikeus vaatia päätöksen uudelleentarkastelua tai sitä, että sen täytäntöönpanosta kieltäydytään tai täytäntöönpano keskeytetään asetuksen nojalla myös niissä tapauksissa, joissa elatusapua koskeva päätös on annettu sellaisessa Pohjoismaassa, jossa asetusta sovelletaan. Tämä ehdotetaan osoitettavaksi viittaamalla asetuksen 69 artiklan 3 kohdan toiseen alakohtaan.

2.6 Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain kumoamisesta

1 §. Pykälässä ehdotetaan, että eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annettu laki (379/1929) kumotaan.

Kun Suomen kansainvälistä perheoikeutta on uudistettu, kansainvälisen yksityisoikeuden alaa koskevat säännökset on sijoitettu aineellisoikeudellisten säännösten yhteyteen. Kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain merkitys Suomen kansainvälisen perheoikeuden keskeisenä lakina on tällöin vähentynyt. Nykyisin laki on voimassa vain vähäisiltä osiltaan. Sen jälkeen, kun laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain III osan kumoamisesta (782/2010), jonka eduskunta hyväksyi 21 päivänä kesäkuuta 2010, tulee voimaan, laista on voimassa vain joitakin säännöksiä lain II ja IV osassa.

Mainitut säännökset ja siten koko laki ehdotetaan nyt kumottavaksi. Kun isyyslakiin lisättiin kansainvälisen yksityisoikeuden

alaan kuuluvat säännökset lailla 1016/2009, voimaan jääneet II osan säännökset rajoittuivat käytännössä koskemaan lapsen elatusta. Elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen ja Haagin vuoden 2007 pöytäkirjan tullessa sovellettaviksi, mainituille II osan säännöksille ei jää sellaista soveltamisalaa, että ne olisi perusteltua säilyttää voimassa. Samalla kumottaisiin myös IV osassa olevat erinäiset säännökset. Joillakin niistä on katsottu olevan lain soveltamisalaa laajempaa periaatteellista merkitystä. Tällainen on esimerkiksi 56 §:n säännös tuomioistuimen velvollisuudesta hankkia viran puolesta selvitystä vieraan valtion lain sisällöstä, jos asianosainen ei näytä sitä toteen. Se, että säännös kumotaan, ei ole yksinään este sille, että sen taustalla olevan yleisemmän oikeusperiaatteen soveltamista jatketaan.

2 §. Pykälässä on voimaantulosäännös. Laki tulisi voimaan 18 päivänä kesäkuuta 2011, toisin sanoen päivänä, jolloin elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen ja Haagin vuoden 2007 pöytäkirjan soveltaminen alkaa.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys tekee mahdolliseksi elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisen Suomessa.

Asetuksen voimaantulo vähentää jossakin määrin Helsingin hovioikeudelle osoitettuja ulkomaisen elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskevia pyyntöjä, sillä jäsenvaltiossa annettu elatusapua koskeva päätös on yleensä täytäntöönpanokelpoinen toisessa jäsenvaltiossa ilman, että se vahvistetaan siellä täytäntöönpanokelpoiseksi. Niissä tapauksissa, joissa tällainen vahvistus jäsenvaltiossa annetun päätöksen osalta tarvitaan, sen antaisi kärajaoikeus.

Ulkoasiainministeriön tehtävät keskusviranomaisena elatusapujen kansainvälisessä perinnässä siirtyisivät oikeusministeriölle. Oikeusministeriö toimisi myös elatusvelvoitteita koskevassa neuvoston asetuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena.

Ulkoasiainministeriön vähenevää ja oikeusministeriön vastaavasti lisääntyvää työmäärää voidaan arvioida käyttämällä lähtökohtana keskusviranomaisen asiamääriä vii-

me vuosina. Vuonna 2009 alkaneita tai muutoin keskusviranomaisen toimenpiteitä edellyttäneitä elatusavun kansainvälistä perintää koskeneita tapauksia oli yhteensä 172. Näistä elatusapujen perintää vieraasta valtiosta Suomeen koski 104 tapausta ja Suomesta vieraaseen valtioon 68 tapausta. Vuonna 2007 vastaavien tapausten yhteismäärä oli 267, joista elatusapujen perintää vieraasta valtiosta koski 202 tapausta ja Suomesta vieraaseen valtioon 65 tapausta.

Mainituista vuosista 2009 oli poikkeuksellinen, sillä elatustukilain voimaantulo 1.4.2009 ja siitä johtuva elatusapujen perinnän siirtyminen kunnilta Kansaneläkelaitokselle vähensivät hetkellisesti pyyntöjä elatusavun perimiseksi vieraasta valtiosta. Sen vuoksi vuotta 2007 koskevat luvut antavat vuoden 2009 tietoja paremman kuvan asiämääristä. Neuvoston asetuksen voimaantulo parantaa keskusviranomaisen palvelutasoa useissa Euroopan unionin jäsenmaissa, mistä seuraa, että hakemukset tulevat asetuksen soveltamisen seurauksena jossakin määrin lisääntymään. Palvelutason kohoamisen ja asetuksen mahdollistamien uudenlaisten hakemusten vuoksi hakemukset saattavat myös työllistää keskusviranomaista aiempaa hiukan enemmän.

Sosiaalilautakuntien toimivallan laajentaminen lisää vähäisessä määrin elatusavusta tehdyn sopimuksen vahvistamista koskevia asioita lähinnä Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnassa.

Oikeusministeriölle aiheutuva työmäärän lisääntyminen korvataan siirtämällä valtion talousarvion ulkoasiainministeriön pääluokasta oikeusministeriön pääluokkaan summa, joka vastaa yhdestä esittelijästä ja yhdestä avustavasta henkilöstä aiheutuvia kustannuksia.

4 Asian valmistelu

Kysymys keskusviranomaisen tehtävien siirtämisestä ulkoasiainministeriöstä oikeusministeriölle valmisteltiin ulkoasiainministeriön asettamassa työryhmässä, jossa asettajan lisäksi oli edustus oikeusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta ja Kansaneläkelaitoksesta. Työryhmän mietintö julkaistiin ul-

koasiainministeriön työryhmämuistiona vuonna 2009 otsikolla ”Kansainvälinen elatusavun perintä — Keskusviranomaistehtävät ja viranomaisten välinen yhteistyö”.

Ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa asettajan lisäksi olivat edustettuina ulkoasiainministeriö, Valtakunnanvoudinvirasto, Kansaneläkelaitos ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Työryhmän ehdotus ”Elatusapujen kansainvälisen perinnän organisointi” on julkaistu oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja -sarjassa numerolla 40/2010.

Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot eräiltä kunnilta ja Suomen Kuntaliitolta, eräiltä oikeusaputoimistoilta, Suomen Asianajajaliitolta ja Suomen kihlakunnanvoudit ry:ltä. Lausunnon antaneet tukivat työryhmän ehdotuksia vähäisin poikkeuksin. Lausuntopalautteen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa käytyjen keskustelujen perusteella työryhmän ehdotusta muutettiin ottamalla lakiin n:o 2 säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitos tietyissä tilanteissa huolehtii itse elatusavun kansainvälisestä perinnästä. Lakiehdotuksessa 1 olevaa säännöstä keskusviranomaisen oikeudesta virka-apuun on lausuntopalautteen perusteella täsmennetty.

5 Muut asiaan vaikuttavat seikat

Elatusapuvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen 71 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle viimeistään 18 päivänä syyskuuta 2010 muun muassa keskusviranomaistensa nimet ja yhteystiedot, sellaisten tuomioistuinten nimet ja yhteystiedot, joilla on toimivalta ratkaista asetuksen 27 artiklan 1 kohdan mukaisia täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia ja tällaisten hakemusten johdosta tehtyjä päätöksiä koskevia muutoksenhakuja sekä 20, 28 ja 40 artiklassa tarkoitettujen asiakirjojen käännöksissä hyväksytyt kielet. Komissiolle on myös ilmoitettava 19 artiklan mukainen uudelleentarkastelumenettely sekä toimivaltaisten tuomioistuinten nimet ja yhteystiedot. Ilmoitettujen tietojen myöhemmistä muutoksista on niin ikään ilmoitettava komissiolle.

Valtioneuvosto on ilmoittanut mainitut tiedot ehdollisina. Ilmoitetut tiedot ovat toisin sanoen voimassa edellyttäen, että eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset niiden osalta.

6 Voimaantulo

Tarkoituksena on, että keskusviranomaisen tehtävät siirtyisivät oikeusministeriölle vuo-

den 2011 alusta alkaen ja että laki Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskeissa kansainvälisissä asioissa tulisi voimaan silloin. Muut ehdotetut lait tulisivat voimaan 18 päivänä kesäkuuta 2011, jolloin asetuksen soveltaminen alkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevista kansainvälisissä asioissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään Suomen keskusviranomaisesta elatusapua koskevista kansainvälisissä asioissa ja keskusviranomaisen oikeudesta saada toiselta viranomaiselta tietoja ja muuta virka-apua tällaisessa asiassa.

Tässä laissa säädetään myös oikeudesta oikeusapuun eräissä elatusapua koskevista kansainvälisissä asioissa.

2 §

Suomen keskusviranomainen

Oikeusministeriö on:

1) toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevista asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 49 artiklassa tarkoitettu keskusviranomainen;

2) elatusavun perimisestä ulkomailla tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 37/1962) tarkoitettu välittävä ja vastaanottava elin;

3) Suomen hallituksen ja Amerikan yhdysvaltain hallituksen välillä elatusvelvollisuuden täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen (SopS 74/2007) 3 artiklassa tarkoitettu keskusviranomainen.

Oikeusministeriö on välittävä ja vastaanottava toimielin myös, kun elatusapujen kansainvälisessä perinnässä noudatetaan vastavuoroisuutta.

Oikeusministeriö voi harkintansa mukaan toimia välittävänä ja vastaanottavana elimenä tai tarjota muuta apua elatusavun perimiseksi tai vahvistamiseksi muissakin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

3 §

Keskusviranomaisen oikeus virka-apuun

Oikeusministeriöllä on 2 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan oikeus salassapitoa koskevien säännösten estämättä saada tietoja ja muuta virka-apua:

1) valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisilta henkilön olosuhteiden ja sovellettavan ratkaisun mahdollisuuksien selvittämiseksi;

2) poliisiviranomaiselta henkilön olinpaikan selvittämiseksi;

3) elatusavun perintään liittyvää keskusviranomaisen tehtävää hoidettaessa valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisilta ja veroviranomaisilta henkilön tulojen ja varallisuuden selvittämiseksi sekä hänen työnantajansa tai hänen eläkkeensä maksajan yksilöimiseksi.

4 §

Oikeusapu ja vapautus täytäntöönpanokuluista

Hakija, jota oikeusministeriö tai oikeusministeriön valtuuttama henkilö edustaa Suomen tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa 2 §:ssä säädetyn tehtävän nojalla, saa korvauksetta oikeusapua sen estämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä on muuten säädetty:

1) asiassa, joka koskee sen vahvistamista, että vieraassa valtiossa elatusavusta annettu päätös tunnustetaan tai voidaan panna täällä täytäntöön;

2) asiassa, joka koskee isyyden vahvistamista;

3) asiassa, joka koskee vanhemman velvoittamista maksamaan elatusapua lapselleen;

4) asiassa, joka koskee lapselle vahvistetun elatusavun muuttamista, jos hakijana on lapsi tai hänen edustajansa.

Mitä 1 momentin 2—4 kohdassa säädetään, sovelletaan kuitenkin ainoastaan, jos lapsi on asian tullessa vireille alle 21-vuotias.

Hakija, jota oikeusministeriö tai oikeusministeriön valtuuttama henkilö edustaa 2 §:ssä säädetyn tehtävän nojalla elatusapua koskevan päätöksen täytäntöönpanossa, on vapautettu täytäntöönpanokuluista.

5 §

Asiakirjojen kääntäminen vieraalle kielelle

Jos asiakirjasta, joka liittyy vieraaseen valtioon 2 §:ssä säädetyn tehtävän nojalla toimitettavaan hakemukseen, tarvitaan Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen mukaan käännös vieraalle kielelle, oikeusministeriö vastaa käännöksen hankkimisesta. Jos hakijana on Kansaneläkelaitos, se vastaa kuitenkin käännöksen hankkimisesta.

6 §

Lain toissijaisuus

Tätä lakia sovelletaan ainoastaan, jollei Suomen kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ulkoasiainministeriössä vireillä olevat keskusviranomaisen tehtäviin kuuluvat asiat siirtyvät tämän lain voimaan tullessa oikeusministeriölle.

2.

Laki**elatusvelvoitteita koskevan neuvoston asetuksen soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan täydentävät säännökset toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevis-
sa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009, jäljempänä *asetus*, soveltamisesta Suomessa.

2 §

Kansaneläkelaitoksen perintävaltuus

Poiketen siitä, mitä Suomen keskusviranomaisesta eräissä elatusapua koskevissa kansainvälisissä asioissa annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, Kansaneläkelaitos huolehtii elatusavun perinnästä, jos oikeus elatusavun perimiseen kuuluu elatustukilain (580/2008) 19 §:n nojalla Kansaneläkelaitokselle.

Hoitaessaan 1 momentissa tarkoitettua asiaa Kansaneläkelaitos voi pyytää toisen Euroopan unionin jäsenvaltion keskusviranomaiselta asetuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua erityistä toimenpidettä.

3 §

Päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistava tuomioistuin

Asetuksen 27 artiklassa tarkoitettu hakemus elatusapua koskevan päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tutkitaan kärjäoikeudessa. Mainitun artiklan 2 koh-

dassa säädetään siitä, mikä kärjäoikeus on asiassa toimivaltainen.

Asetuksen 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu hakemus elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jollakin päätöksen osapuolella on asuinpaikka, tai jos tällaista asuinpaikkaa ei ole Suomessa, Helsingin kärjäoikeudessa.

4 §

Päätöksen uudelleentarkastelu

Asetuksen 19 artiklassa tarkoitettu pyyntö Suomessa annetun elatusapua koskevan päätöksen uudelleentarkastelusta tutkitaan lainvoimaisen päätöksen tehneessä tuomioistuimessa noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 3—5 ja 14 a §:ssä säädetään.

5 §

Asiakirjojen kieli

Jos ote tuomioistuimen päätöksestä, jota tarkoitetaan asetuksen 20 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, 28 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tai 40 artiklan 2 kohdassa, on laadittu muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, Suomen viranomaiselle on toimitettava siitä käännös suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Käännös päätöksestä, jota Suomen viranomainen vaatii asetuksen 20 artiklan 2 kohdan, 28 artiklan 2 kohdan tai 29 artiklan 2 kohdan nojalla, voidaan toimittaa paitsi suomen- ja ruotsin- myös englanninkielisenä.

6 §

Todistus oikeusavun edellytysten täyttymisestä

Asetuksen 47 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun todistuksen siitä, että osapuoli Suomen lain mukaan täyttää edellytykset saada oikeusapua, antaa valtion oikeusaputoimistoista

annetussa laissa (258/2002) tarkoitettu oikeusaputoimisto.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 50, 126 ja 128 §, sellaisina kuin ne ovat, 50 § laissa 411/1987 sekä 126 ja 128 § laissa 1226/2001, seuraavasti:

50 §

Puolisot voivat tehdä keskenään sopimuksen 47 tai 48 §:n nojalla toiselle puolisolle suoritettavasta elatusavusta. Sopimus on tehtävä kirjallisesti sekä esitettävä sen kunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, jossa puolisollla tai toisella heistä on asuinpaikka.

Jos kummallakaan puolisollla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, mutta Suomen tuomioistuim on toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 tai 6 artiklan mukaan toimivaltainen elatusta koskevassa asiassa, sosiaalilautakunta voi vahvistaa 1 momentissa tarkoitettun sopimuksen, jos osapuolet ovat elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelle-

taan Suomen lakia. Sopimus on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle.

Ennen sopimuksen vahvistamista sosiaalilautakunnan on harkittava, voidaanko sopimusta pitää kohtuullisena ottaen huomioon puolison elatuksen tarve, toisen puolison maksukyky sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

126 §

Suomen tuomioistuin voi tutkia avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jos vastaajalla on Suomessa asuin- tai kotipaikka.

Suomen tuomioistuin, joka on toimivaltainen avioeroa koskevassa asiassa, voi tuon

asian yhteydessä tutkia sellaisen avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jonka ratkaiseminen on tarpeen avioeron vuoksi.

Toimivaltaan elatusvelvoitteita koskevissa asioissa sovelletaan kuitenkin toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009.

128 §

Avioliiton henkilökohtaisiin oikeusvaikutuksiin sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla on kotipaikka. Jos puolisoilla ei ole kotipaikkaa samassa valti-

ossa, sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla viimeksi avioliiton aikana oli kotipaikka, jos toisen puolison kotipaikka on yhä siellä. Muissa kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisoilla kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys.

Asiassa, joka koskee oikeutta elatukseen, sovelletaan kuitenkin sen valtion lakia, joka määrätään sovellettavaksi elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdyssä pöytäkirjassa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 8 §:n 1 momentti ja
lisätään lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

3 luku

Elatusavun vahvistaminen sopimuksella

8 §

Elatusavusta tehty sopimus on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, jossa lapsella on asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, sen kunnan sosiaalilautakunnalle, jossa elatusvelvollisella on asuinpaikka. Jos kummallakaan heistä ei ole Suomessa asuinpaikkaa,

sopimuksen vahvistamisesta on voimassa, mitä 8 a §:ssä säädetään.

8 a §

Sosiaalilautakunta voi vahvistaa elatusavusta tehdyn sopimuksen, vaikka lapsella tai elatusvelvollisella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos Suomen tuomioistuin on asiassa toimivaltainen toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoit-

teita koskevista asioista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 tai 6 artiklan mukaan ja osapuolet ovat elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelletaan Suomen lakia.

Sopimus, jota 1 momentissa tarkoitetaan, on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle. Jos sopimus

tehdään samanaikaisesti lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta tehtävän sopimuksen kanssa, sopimuksen vahvistamista on kuitenkin pyydetty sen kunnan sosiaalilautakunnalta, joka on toimivaltainen vahvistamaan lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta tehdyn sopimuksen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 2 § ja
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevista asioista annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009 sovelletaan ensisijaisena niiden valtioiden välisissä suhteissa, jotka asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan ovat jäsenvaltioita.

sen 69 artiklan 3 kohdan toisesta alakohdasta muuta johdu, tämän lain säännösten estämättä ovat Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa annetut elatusapua koskevat päätökset voimassa ja pantavissa täytäntöön Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken elatusavun perimisestä pakko-toimin tehdyn sopimuksen (SopS 8/1963) nojalla.

2 §

Jollei 1 §:n 3 momentissa mainitun asetuk-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.**Laki**

eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan eräistä kansainvälis-	Tämä laki tulee voimaan
luontoisista perheoikeudellisista suhteista	kuuta 20 .
annettu laki (379/1929).	päivänä

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

3.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 50, 126 ja 128 §, sellaisina kuin ne ovat, 50 § laissa 411/1987 sekä 126 ja 128 § laissa 1226/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

50 §

Puolisot voivat tehdä keskenään sopimuksen 47 tai 48 §:n nojalla toiselle puolisolle suoritettavasta elatusavusta. Sopimus on tehtävä kirjallisesti sekä esitettävä sen kunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, jossa puolisoilla tai toisella heistä on kotipaikka.

Ennen sopimuksen vahvistamista sosiaalilautakunnan on harkittava, voidaanko sopimusta pitää kohtuullisena ottaen huomioon puolison elatuksen tarve, toisen puolison maksukyky sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Ehdotus

50 §

Puolisot voivat tehdä keskenään sopimuksen 47 tai 48 §:n nojalla toiselle puolisolle suoritettavasta elatusavusta. Sopimus on tehtävä kirjallisesti sekä esitettävä sen kunnan sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi, jossa puolisoilla tai toisella heistä on *asuinpaikka*.

Jos kummallakaan puolisoilla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, mutta Suomen tuomioistuimien toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 tai 6 artiklan mukaan toimivaltainen elatusta koskevassa asiassa, sosiaalilautakunta voi vahvistaa 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen, jos osapuolet ovat elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelletaan Suomen lakia. Sopimus on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle.

Ennen sopimuksen vahvistamista sosiaalilautakunnan on harkittava, voidaanko sopimusta pitää kohtuullisena ottaen huomioon puolison elatuksen tarve, toisen puolison maksukyky sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

126 §

Suomen tuomioistuimien voi tutkia avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jos vastaajalla on Suomessa asuin- tai kotipaikka.

Elatusta koskeva asia voidaan tutkia Suomen tuomioistuimissa myös, jos elatukseen oikeutetulla on Suomessa asuin- tai kotipaikka.

Suomen tuomioistuimien, joka on toimivaltainen avioeroa koskevassa asiassa, voi tuon asian yhteydessä tutkia puolison elatusta koskevan asian tai muun sellaisen avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jonka ratkaiseminen on tarpeen avioeron vuoksi.

128 §

Avioliiton henkilökohtaisiin oikeusvaikutuksiin sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla on kotipaikka. Jos puolisoilla ei ole kotipaikkaa samassa valtiossa, sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla viimeksi avioliiton aikana oli kotipaikka, jos toisen puolison kotipaikka on yhä siellä.

Muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisoilla kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys. Asiassa, joka koskee oikeutta elatukseen, sovelletaan kuitenkin sen valtion lakia, jossa elatukseen oikeutetulla on kotipaikka.

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

126 §

Suomen tuomioistuimien voi tutkia avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jos vastaajalla on Suomessa asuin- tai kotipaikka.

Suomen tuomioistuimien, joka on toimivaltainen avioeroa koskevassa asiassa, voi tuon asian yhteydessä tutkia sellaisen avioliiton henkilökohtaisia oikeusvaikutuksia koskevan asian, jonka ratkaiseminen on tarpeen avioeron vuoksi.

Toimivaltaan elatusvelvoitteita koskevissa asioissa sovelletaan kuitenkin toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009.

128 §

Avioliiton henkilökohtaisiin oikeusvaikutuksiin sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla on kotipaikka. Jos puolisoilla ei ole kotipaikkaa samassa valtiossa, sovelletaan sen valtion lakia, missä kummallakin puolisoilla viimeksi avioliiton aikana oli kotipaikka, jos toisen puolison kotipaikka on yhä siellä. *Muissa kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan sen valtion lakia, johon puolisoilla kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys.*

Asiassa, joka koskee oikeutta elatukseen, sovelletaan kuitenkin sen valtion lakia, joka määrätään sovellettavaksi elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdystä pöytäkirjasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

4.

Laki**lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 8 §:n 1 momentti ja
lisätään lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Elatusavun vahvistaminen sopimuksella**Elatusavun vahvistaminen sopimuksella**

8 §

8 §

Elatusavusta tehty sopimus on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsen 5 §:n 1 momentissa tarkoitulla edustajalla on kotipaikka.

Elatusavusta tehty sopimus on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, jossa lapsella on asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, sen kunnan sosiaalilautakunnalle, jossa elatusvelvollisella on asuinpaikka. Jos kummallakaan heistä ei ole Suomessa asuinpaikkaa, sopimuksen vahvistamisesta on voimassa, mitä 8 a §:ssä säädetään.

8 a §

Sosiaalilautakunta voi vahvistaa elatusavusta tehdyn sopimuksen, vaikka lapsella tai elatusvelvollisella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos Suomen tuomioistuimien on asiassa toimivaltainen toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 tai 6 artiklan mukaan ja osapuolet ovat elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista Haagissa 23 päivänä marraskuuta 2007 tehdyn pöytäkirjan 7 artiklan mukaisesti sopineet, että elatusvelvoitteeseen sovelletaan Suomen lakia.

Sopimus, jota 1 momentissa tarkoitetaan, on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle. Jos sopimus tehdään samanaikaisesti lapsen huollosta tai

tapaamisoikeudesta tehtävän sopimuksen kanssa, sopimuksen vahvistamista on kuitenkin pyydetty sen kunnan sosiaalilautakunnalta, joka on toimivaltainen vahvistamaan lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta tehdyn sopimuksen.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 ____.*

5.

Laki**ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomailla annetun elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (370/1983) 2 § ja
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevista asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009 sovelletaan ensisijaisena niiden valtioiden välisissä suhteissa, jotka asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan ovat jäsenvaltioita.

2 §

Tämän lain säännösten estämättä ovat Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa annetut elatusapua koskevat päätökset voimassa ja pantavissa täytäntöön Suomen ja näiden valtioiden kesken elatusavun perimisestä pakkotoimin Oslossa 23 päivänä maaliskuuta 1962 (SopS 8/63) tehdyn sopimuksen nojalla.

2 §

Jollei 1 §:n 3 momentissa mainitun asetuksen 69 artiklan 3 kohdan toisesta alakohdasta muuta johdu, tämän lain säännösten estämättä ovat Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa annetut elatusapua koskevat päätökset voimassa ja pantavissa täytäntöön Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken elatusavun perimisestä pakkotoimin tehdyn sopimuksen (SopS 8/1963) nojalla.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 ____.*